

ĐƯỜNG VỀ NÔ LỆ CỦA PHILIPPINES

Huỳnh Thế Du*

Bài viết “The Injustice System” (Một hệ thống không có công lý) ngày 26/04/2017 trên New York Times cho thấy công lý hiện được thực thi như thế nào ở Philippin.

Có lẽ không nước nào trên thế giới, chịu ảnh hưởng bởi mô hình Mỹ như Philippin. Kể từ khi trở thành thuộc địa của Mỹ vào năm 1898 và độc lập từ năm 1946, quốc đảo nào luôn trong sự “bảo bọc” của Mỹ.

Giai đoạn từ sau Chiến tranh thế giới thứ hai đến giữa thập niên 1960, Nhật Bản và Philippin được xem là hai ngôi sao ở Châu Á. Philippin được ca ngợi như là một hình mẫu thành công khi theo mô hình Hoa Kỳ (cấu trúc hệ thống bộ máy gần như sao chép toàn bộ). Đỉnh cao là năm 1965 với việc Marcos trở thành Tổng thống và Manila được chọn là nơi đặt trụ sở của Ngân hàng Phát triển Châu Á.

Khi trở thành Tổng thống vào năm 1965, Marcos đã được kỳ vọng trở thành anh hùng của Philippin, nhưng kết quả trở thành một tội đồ. Kỳ vọng lúc đó rất cao. Ông đã leo lên đỉnh cao quyền lực qua một quá trình kinh điển kiểu Mỹ. Học luật ở Đại học Philippin danh tiếng, sau đó trở thành một luật sư, đại biểu quốc hội, Chủ tịch quốc hội rồi Tổng thống qua con đường dân cử.

Các nhà báo quốc tế đã so sánh vợ chồng ông với vợ chồng Tổng thống Kennedy của Mỹ. Thật là trai tài gái sắc. Khi nhậm chức Tổng thống vào năm 1965, Tạp chí Time, đã đưa ông lên trang bìa và ca ngợi ông là “lãnh đạo năng động và vị tha”.

Tuy nhiên, thực tế đã trái ngược lại với kỳ vọng. Một nhà độc tài và kẻ vợ vét của công xếp thứ hai thế giới được dựng lên từ một hệ thống được xem là dân chủ chính hiệu.

Trong khi vận động tranh cử, Marcos đã hứa làm cho Philippin vĩ đại trở lại. Tuy nhiên, trong 21 năm cầm quyền thì GDP của Philippin chỉ tăng có 2 lần, trong khi Indonesia tăng đến 4 lần và Hàn Quốc tăng đến 7 lần.

Tham nhũng và tội phạm luôn là một vấn đề hết sức trầm trọng ở Philippin. Đến thời Marcos, chúng trở nên trầm trọng hơn. Giáo sư Perkins (2013) đã chỉ ra rằng, trong suốt thời kỳ ông cầm quyền, đã không có những nỗ lực thực chất để phát triển Philippin mà tình trạng trục lợi, quan hệ lợi ích nhóm, tư bản tham nhũng đã trở nên hết sức phổ biến (thuật ngữ tư bản thân hữu xuất phát từ Philippin dưới thời Marcos).

Văn hóa chính trị ở Philippin mà điển hình dưới thời Marcos là các gia đình quyền thế độ sự giàu có với nhau chứ không phải là những tự hào cho sự phát triển quốc gia.

Kể từ khi Marcos bị lật đổ, không có những thay đổi đáng kể về chính trị cũng như con đường phát triển của Philippin, cho dù tăng trưởng kinh tế đã có sự cải thiện.

Kết quả, sau gần 6 thập kỷ, Philippin rơi xuống gần như chót bảng nhóm các con hổ và tiểu hổ ở châu Á. So với Hàn Quốc, năm 1960, GDP bình quân đầu người (giá cố định năm 2010) của Philippin và Hàn Quốc năm 1960 xấp xỉ nhau là 1.100 và 932 đô-la; hai con số năm 2020 là 2.989 và 29.743 đô-la, trong khi Philippin thụt lùi một chút thì Hàn Quốc vẫn tăng trưởng hình thành tỷ lệ gấp 10 lần.

Công lý và niềm tin vào hệ thống tư pháp là thứ xa xỉ ở Philippin. Sự cùng quẫn đến mức người dân đặt niềm tin vào người mà sẵn sàng cho lực lượng của mình hành quyết những người tình nghi là tội phạm ma túy không cần xét hỏi như điều mà Suharto đã từng làm ở Indonesia.

Một hệ thống như vậy sẽ đi về đâu?

* Một số thông tin được cập nhật vào năm 2021 bởi Vũ Ngọc Bảo và Nguyễn Thị Tố Nga